

Unfulfilled Ambitions of Scottish Defence Policy

Abstrakt:

Referendum o odtržení Skotska od Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, jež se konalo v září letošního roku, nedopadlo pro skotské separatistické snahy úspěšně. Skotští nacionalisté mimo jiné plánovali poměrně velkoryse financované ozbrojené síly. Pětimilionový národ měl v případě získání nezávislosti ročně vynakládat podle propočtů skotské vlády na armádu ekvivalent 2,5 miliardy liber, tedy zhruba dvojnásobek toho, co Česká republika! Během deseti let po případném odtržení měly být vybudovány ozbrojené síly o počtu 15 tisíc mužů a žen a pěti tisíc rezervistů. Právě o tomto poměrně neznámém rozměru skotské nezávislosti pojednává následující příspěvek.

Abstract:

In the September Scottish referendum of its separation from the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the majority of Scottish voters decided against these efforts. But in case of success, Scottish nationalists originally projected considerable military forces. A five-million nation should have had defence budget of 2.5 billion pounds a year, which is in fact roughly a double of the Czech defence budget! During subsequent ten years after independence, the new Scottish Government planned armed forces of 15,000 regular and another five thousand reserve personnel. The article focuses on this rather unknown dimension of Scottish independence debate.

Klíčová slova:

Skotské ozbrojené síly, obranná politika, Spojené království, referendum, nezávislost, NATO, trident.

Key words:

Scottish military forces, defence policy, United Kingdom referendum, independence, NATO, Trident.

Úvod

Po referendu konaném 18. září je dnes již jisté, že unie mezi Anglií a Skotskem ve státní formě Spojeného království Velké Británie a Severního Irska bude nadále pokračovat. Přesto stojí za to ohlédnout se za jedním z méně diskutovaných témat velké debaty o skotské nezávislosti. Tím tématem jsou samostatné vojenské síly a obranyschopnost nové země. Jeho další rovinou je pak odraz na „zbylou“ část Spojeného království, neboť skotská samostatnost mohla mít rovněž významný dopad na jednu z největších vojenských velmocí.

Skotsko tvoří přibližně 8,4 % britské populace, třetinu území a polovinu pobřeží. Přestože je relativně malé a řídké osídlené, jeho poloha mu přiznává značnou strategickou důležitost, alespoň v regionálním měřítku. Země je dobře situována k vykonávání vlivu nad námořními cestami ze Severního moře do Atlantiku a také kontroluje severní cestu z Irského moře. Spolu s Anglií také může sloužit jako platforma a zázemí pro operace v kontinentální Evropě. [1]

Obrana od počátku rozsáhlé skotské autonomie založené zákonem o Skotsku nepatřila mezi přenesené pravomoci na skotskou autonomní vládu v Edinburghu. Zůstala tak např. spolu se zahraniční politikou zcela v kompetenci britské vlády, která určovala její rozpočet či priority. Výlučně v Londýně se také vždy rozhodovalo o vojenských základech na skotské půdě a vojenském využití skotského území. Toto je nutné mít na paměti v kontextu silného odporu skotské veřejnosti proti jaderným zbraním. Průzkum veřejného mínění před referendem odmítavý postoj potvrdil, když se proti přítomnosti jaderných zbraní vyslovilo 46 % respondentů. [2]

Pro vládnoucí Skotskou nacionalistickou stranu (*SNP - Scottish Nationalist Party*) byl zásadním argumentem v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky stav, kdy je Skotsko ve světě reprezentováno vládou, která má až příliš často odlišné priority od většiny skotského obyvatelstva a jeho skutečných zájmů. Suverénnímu Skotsku by tak již např. nehrozilo, že bude Londýnem zataženo do dalších kontroverzních zahraničních akcí, jako byla invaze do Iráku v roce 2003. [3]

Skotská vláda ve svém dokumentu *Skotská budoucnost*, 670stránkovém plánu pro samostatnost, [4] vytyčila za hlavní cíl nově vytvořených ozbrojených sil ochranu Skotska, jeho lidu a bohatství. V souvislosti s tímto cílem měla být zajištěna bezpečnost skotského území, občanů, institucí, hodnot a systému proti jevům, které by mohly ohrozit prosperitu, kvalitu života a svobodu. [5] Takto široce definovaná role může těžko vzbudit nesouhlas. Je nutné se však při jejím vědomí podívat blíže na navrhovanou strukturu samostatných Skotských obranných sil (*Scottish Defence Force*).

Skotské obranné síly

Skotská vláda stanovila harmonogram v délce deseti let, do kterých mělo dojít k vyčlenění skotských jednotek z části stávajících britských útvarů. Tato přechodová fáze by kladla velké nároky na úzkou spolupráci Londýna a Edinburghu, jak je ostatně již deklarována v edinburghské dohodě, podepsané britským a skotským premiérem před konáním referenda v roce 2012. Především pro skotskou stranu by britská asistence v tomto období byla naprosto nezbytná.

Podle plánů skotské vlády by samostatné vojenské síly zahrnovaly především čtyři fregaty, 20 000 mužů a 16 letounů Typhoon. Jejich rozpočet by představovala částka 2,5 miliardy liber ročně. [6] Podle hlavního představitele kampaně za nezávislost a tehdejšího předsedy skotské vlády Alexe Salmonda by šlo přesně o síly potřebné k obraně nového státu. Výchozím dokumentem při těchto úvahách bylo *Strategické obranné a bezpečnostní hodnocení* provedené Ministerstvem obrany v roce 2010 [7] Tato analýza představuje od roku 2010 podklad pro postupné snižování stavu britských vojenských sil a změnu jejich struktury. Skotové v tomto směru zamýšleli navázat při budování vlastních jednotek. [8]

Podle bílé knihy by se nejdříve námořnictvo skládalo z dvou fregat typu 23 se základnou ve Faslane, kde by bylo rovněž umístěno hlavní vojenské velitelství. Tyto fregaty měly být nahrazeny v následujícím desetiletí čtyřmi fregatami typu 26. Součástí námořnictva by také byly čtyři minolovky, dvě pobřežní hlídková plavidla a další pomocná plavidla. Spolu s námořní pěchotou by počty personálu dosahovaly 2 000 a dalších 200 rezervistů.

Armáda byla plánována v rozsahu jedné brigády a pomocných jednotek, včetně dvou jednotek lehkého dělostřelectva, dvou jednotek lehkých obrněných průzkumných jednotek a šesti vrtulníků o celkovém počtu 3 500 mužů s minimálně 1 200 rezervisty.

Letectvo by čítalo 12 letounů Typhoon s možným zvýšením jejich počtu na 16 do roku 2026. Dále se počítalo se službou okolo šesti transportních herculesů C130J a několika pozorovacích letadel. Právě vzdušné síly by vzhledem ke své flexibilitě mohly hrát velice důležitou roli v rámci Skotských obranných sil. Vojenská intervence v Libyi v roce 2012 byla dobrým příkladem toho, jak i malé země jako Dánsko, Norsko či Belgie mohou významně přispět k operacím NATO prostřednictvím nízkého počtu moderních strojů. [9]

Plány skotské vlády vycházely z předpokladu, že skotské jednotky budou vybaveny z většiny vojenským materiálem, který bude poměrně získán od „zbytku“ Spojeného království. Ze strany britské vlády však reakce na tyto plány byla spíše chladná. Např. konzervativní zdroj z okolí ministra obrany Philipa Hammonda návrh označil za „nesouvislý“ a zpochybil, zda by byl proklamovaný rozpočet 2,5 miliardy liber dostačující. Dále dodal, že „se předpokládá, že určité vybavení a materiál [Skotové] dostanou, ale povedou se o tom jednat a zbylé Spojené království se toho nejspíš jen tak nevzdá.“ [10]

Dopad na zbylou Británii

Více než 300 let bylo Skotsko pevnou součástí v plánech britských strategií. Jaký vliv by měla jeho nezávislost na obranné kapacitě zbylé části Spojeného království? Právě touto otázkou se po dlouhou dobu před referendem zabýval obranný výbor britského parlamentu. Jeho závěrečná zpráva předpovídala ztrátu personálu, základen a vybavení přibližně v rozsahu 1/12 současného stavu britských ozbrojených sil. [11] Před britskou vládou by následně stála těžká rozhodnutí týkající se směřování takto redukováných sil. Zároveň se očekávalo, že by vzniklá situace vedla k nárůstu bezpečnostních rizik, kterým Spojené království v současnosti čelí. [12]

Nezávislé Skotsko by tak představovalo vážný problém. Primárně by vedlo k fragmentaci a zmenšení britských ozbrojených složek. Současně by se anglo-skotská hranice mohla stát „slabým článkem“ v ochraně britských ostrovů proti terorismu a organizovanému zločinu. [13] Ministryně vnitra Theresa May dokonce prohlásila, že Skotsko by znamenalo zvýšené riziko ze strany mezinárodního terorismu. [14] Tyto obavy byly založeny především na předpokladu, že nezávislé Skotsko by postrádalo bezpečnostní aparát schopný vypořádat se s hrozbami podobného druhu. [15]

No tomto místě je však nutné dodat, že skotská vláda v žádném případě neodmítla, ale naopak předpokládala úzkou bezpečnostní spolupráci se zbytkem Británie. Skotové v tomto směru čerpali inspiraci především z příkladu severského obranného partnerství NORDEFKO (a o členství v tomto uskupení také sami uvažovali). Podobně britská vojenská zařízení rozmístěná ve Skotsku by bylo velice obtížné znovu vybudovat a dávalo by smysl také z finančního hlediska spolupracovat, spíše než duplikovat, kde je to možné. [16] Další oblasti, ve kterých obě strany deklarovaly již před referendem zájem pokračovat ve „zvláštním vztahu“, představovaly cvičení, zpravodajské služby či vojenské zakázky.

V globálním měřítku by po osamostatnění Skotska bylo pravděpodobně zpochybněno místo Spojeného království v Radě bezpečnosti OSN a celkově by byl oslaben jeho hlas ve světě. Někteří komentátoři dokonce mluvili o změně poměru sil v Evropě a dalším posunu těžiště moci z Atlantiku do Pacifiku. [17]

Komplikovaný osud tridentů

O postoji skotské veřejnosti a respektive skotské vlády k jaderným zbraním bylo již stručně pojednáno výše. V praxi je tento odpor namířen proti čtyřem ponorkám třídy *Vanguard* nesoucím rakety Trident a jejich kotvišti, základně královského námořnictva Faslane v ústí řeky Clyde. Jedná se přitom o jediné vhodné vojenské zařízení tohoto druhu na britských ostrovech. Ponorky Vanguard spolu s tridenty představují základ statutu Spojeného království jako jaderné velmoci, s nímž je nerozlučně spjata postavení země a jejího vlivu ve světě. [18] Pro úplnost dodejme, že o dlouhodobé budoucnosti tridentů, jejichž životnost je projektována na dalších 14 let, nebylo dosud rozhodnuto ani na britské úrovni, neboť britská vláda odložila rozhodnutí o budoucnosti jaderných raket do roku 2016.

V případě, že by se Skotové vyslovili pro nezávislost, osud ponorek, raket a jejich základny by se stal jedním z nekomplikovanějších bodů britsko-skotského vyrovnání. Jednalo se navíc o oblast, ve které se skotská vláda ostře vymezila proti případné budoucí spolupráci. Samotný fakt, že základna Faslane je umístěna na skotském území, by případně znamenal, že by se britské vojenské zázemí pro jaderné zbraně nacházelo na cizí půdě, v zemi, která by od prvních dnů své nezávislosti usilovala o jeho odstranění.

V *Budoucnosti Skotska* vládoucí SNP jasně deklarovala, že bude usilovat o odstranění jaderných zbraní do konce prvního volebního období od získání samostatnosti, neboť tridenty jsou podle skotské vlády „urážka základní slušnosti se svojí nevybíravou a nelidskou ničivou silou“. [19] Analýza Královského ústavu pro obranná studia (*Royal United Services Institute*) však dospěla k závěru, že vybudování nových technicky a bezpečnostně sofistikovaných zařízení v Davenportu a Falmouthu v Anglii by nebylo

možné stihnout dříve než do roku 2020 a jejich stavba by mohla trvat až dekádu, [20] tedy dlouho po cílovém datu skotských nacionalistů. Dále také odhadla, že přemístění ponorek a zařízení pro skladování jaderných hlavic by mohlo stát až 4 miliardy liber [21] a bylo by logické počkat s přemístěním ponorkového loďstva a jeho zbraní z Clyde do roku 2028, kdy může být postavena základna rovnou pro nástupce vanguardů a tridentů. [22]

Londýn se před referendem k této otázce vyjádřil jednoznačně: „Britská vláda neplánuje v případě skotské nezávislosti přesunout jaderný odstrašovací arzenál z námořní základny Jejeho Veličenstva na Clyde. Jestliže by výsledek referenda vedl ke zpochybnění současné situace, jiné varianty budou zváženy, nicméně jakékoli alternativní řešení by bylo zapláceno vysokou cenou.“ [23]

Členství v NATO

Skotská vláda označila za jednu ze svých zahraničněpolitických priorit po vyhlášení nezávislosti země zapojení do transatlantických bezpečnostních vazeb a konkrétně vstup do NATO. Tento cíl je důsledkem konference SNP v roce 2012, na které si skotští nacionalisté celkem dramatickým způsobem odhlasovali obrat od svého třicetiletého odmítavého postoje vůči Severoatlantické alianci. Od tohoto okamžiku byl cíl získání členství opakovaně deklarován skotskými představiteli a potvrzen v dokumentech skotské vlády. NATO tak nyní pro Skoty představuje základ bezpečnosti pro oblast severního Atlantiku, který podporuje účinnou konvenční obranu a bezpečnostní spolupráci. Proto je členství v zájmu skotském i jeho sousedů. [24]

Jako pozitivní jev je možné hodnotit, že členství v NATO si udržuje svoji atraktivitu i u polické strany, která nejen ráda zaujímá protikladné postoje vůči mnohým premiám tradiční britské obranné a zahraniční politiky, ale dokonce do roku 2012 členství v Alianci zcela odmítala.

Při jednáních o znovu přistoupení k NATO však Skotové mohli narazit díky svému postoji vůči raketám Trident. Generál sir Richard Shirreff, bývalý zástupce vrchního velitele sil NATO v Evropě, označil skotský úmysl odsunout ponorky za „amatérský, nerealistický a postrádající jakýkoli strategický smysl a také nebezpečný.“ Dále uvedl, že takový krok by vedl k oslabení Spojeného království a NATO. [25] Neformálně mělo být také Skotům v bruselském sídle Aliance sděleno, že potenciální teritoriální spory či neschopnost se dohodnout nad osudem základny Faslane a tridentů by znamenaly překážku pro vstup. [26] Britská vláda se podobně vyjádřila v tom směru, že odmítavá politika SNP „by znamenala vážnou komplikaci členství.“ [27] Také britský parlament ve stejném duchu varoval: „NATO je aliance disponující jadernými zbraněmi a předpokládáme, že jakákoli činnost, která pravděpodobně naruší operativnost britského odstrašujícího arzenálu, by nepochybně ovlivnila postoj členských zemí NATO vůči přihlášce Skotska.“ [28]

Lze proto usuzovat, že britská strana by s nejvyšší pravděpodobností usilovala o další provoz Faslane jako kotviště pro ponorky nesoucí britské jaderné zbraně. Tento požadavek se mohl současně stát podmínkou členství. Nicméně kdyby se samostatné Skotsko v září 2014 stalo realitou, svými kapacitami by splňovalo povinnosti kladené na člena Aliance. Bylo by proto v očividném zájmu nejen Skotů, ale také jejich partnerů, aby se integrovalo do bezpečnostních struktur NATO. [29]

Závěr

Z bílé knihy skotské vlády lze učinit závěr, že Skotové měli v případě získání samostatnosti poměrně velké ambice přesahující čistě regionální aktivity. Je také zajímavý rozpor mezi sebedůvěrou v brzké připojení k NATO, ale také k EU, přestože dané organizace měly naopak o skotském členství své pochybnosti a ústy svých představitelů varovaly před dlouhým a složitým procesem přistoupení.

K nalezení jsou však další rozpory. Např. proč mělo Skotsko v plánu letectvo s nákladnými typhoony, když by spadalo pod ochranný letecký deštník Severoatlantické aliance? Nedávalo by větší smysl, vojenský i ekonomický, nabídnout Alianci leteckou základnu v Lossiemouthu? Podobně protikladným je postoj SNP v otázce tridentů. Nezávislé Skotsko si přálo být členem NATO, nicméně na svém území jaderné zbraně nechtělo. Pochybnosti jsou rovněž nad financováním plánovaných Skotských obranných sil, neboť navrhovaný rozpočet 2,5 miliardy liber stále představuje pouhých 7 % nynějšího britského rozpočtu na obranu. [30]

Vzhledem k velikosti plánovaných sil a jejich kapacitám by bylo pro Skotsko nutností spoléhat se na spolupráci v rámci koalic a spolenectví, jichž by bylo členem. V žádném případě by nebyly schopné plnit širokou škálu úkolů, na které jsou vybaveny současné britské jednotky. Přes deklarované ambice je možné předpokládat důraz na jejich regionální působení, spíše než globální. Lze však uzavřít, že Skotsko by bylo schopné vytvořit a udržovat vlastní obranné síly na poměrně vysoké úrovni.

Kladný výsledek referenda o nezávislosti Skotska by znamenal zásadní změnu politické a strategické situace britských ostrovů. Skotsko a „zbylé“ Spojené království by musely rychle přistoupit k budování vlastních ozbrojených složek na straně jedné a na straně druhé k vypořádání s těžkými následky odtržení podstatné části země. Oba státy by však měly zájem na pokračování úzké spolupráce a v dlouhodobém měřítku nemohly existovat pochyby o jejich společných zájmech.

Odkazy k textu a literatura:

- [1] CRAWFORD, Stuart - MARSH, Richard. *A' the Blue Bonnets. Defending an Independent Scotland*. London: RUSI, 2012, s. 2-3.
- [2] CURTICE, John. What if Scotland Votes 'No'?. In *British Social Attitudes Survey* [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z <http://www.bsa-31.natcen.ac.uk/read-the-report/scotland/what-if-scotland-votes-%E2%80%98yes%E2%80%99.aspx>.
- [3] CHALMERS, Malcolm. *The End of an 'Auld Sang'. Defence in an Independent Scotland*. London: RUSI, 2012, s. 1.
- [4] *Scotland's Future. Your Guide to an Independent Scotland*. Edinburgh: Scottish Government, 2013.
- [5] *Scotland's Future*, ref. 4, s. 209.
- [6] *Scotland's Future*, ref. 4, s. 239-243.
- [7] HM Government. *Securing Britain in Age of Uncertainty. The Strategic Defence and Security Review*. London: The Stationary Office Ltd, 2010.
- [8] Scottish Independence: Salmond Details Scottish Defence Force plan. In *BBC* [online]. 2012 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-scotland-politics-16636329>.
- [9] CHALMERS, Malcolm, ref. 3, s. 11.
- [10] MADDOX, David. Scottish Independence: Army Make-Up Revealed. In *The Scotsman* [online]. 2013 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z <http://www.scotsman.com/news/politics/top-stories/scottish-independence-army-make-up-revealed-1-3209070>.

- [11] House of Commons Defence Committee. *The Defence Implications of Possible Scottish Independence*. Sixth Report of Session. London: The Stationary Office Ltd., 2013, s. 46.
- [12] *The Defence Implications of Possible Scottish Independence*, ref. 11, s. 32.
- [13] PHIPPS, Claire. Scottish Independence: How Would Scotland Defend Itself? In *The Guardian* [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/news/2014/sep/04/scottish-independence-scotland-defence-trident>.
- [14] Independent Scotland at Risk from Terrorism, Theresa May claims. In *The Guardian* [online]. 2012 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z <http://www.theguardian.com/politics/2012/mar/24/independent-scotland-threat-terrorism>.
- [15] FLEMING, Colin, M. - GEBHARD, Carmen. Scotland, NATO, and Transatlantic Security. *European Security*, 2014, roč. 23, č. 3, s. 310.
- [16] FLEMING, Colin. After Independence? The Challenges and Benefits of Scottish-UK Defence Cooperation. *International Affairs*, 2014, roč. 90, č. 4, s. 767.
- [17] DORMAN, Andrew, M. More Than a Storm in a Teacup: The Defence and Security Implications of Scottish Independence. *International Affairs*, 2014, roč. 90, č. 3, s. 688.
- [18] Trident Commission. *An Independent, Cross-Party Inquiry to Examine UK Nuclear Weapon Policy*. Concluding Report. London: British American Security Information Council, 2014, s. 6.
- [19] *Scotland's Future*, ref. 4, s. 232.
- [20] CHALMERS, Hugh - CHALMERS, Malcolm. *Relocation, Relocation, Relocation. Could the UK's Nuclear Force be Moved after Scottish Independence?* London: RUSI, 2014, s. 23.
- [21] CHALMERS, Hugh - CHALMERS, Malcolm, ref. 20, s. 12.
- [22] CHALMERS, Hugh - CHALMERS, Malcolm, ref. 20, s. 20.
- [23] HM Government. *Scotland Analysis: Defence*. London: The Stationary Office Ltd., 2013, s. 11.
- [24] *Scotland's Future*, ref. 4, s. 224.
- [25] HARESS, Christopher. How does the British Military Split with an Independent Scotland?. In *International Business Times* [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z <http://www.ibtimes.com/how-does-british-military-split-independent-scotland-1682076>.
- [26] CARELL, Severin. NATO Chiefs Deal Blow to SNP's Antinuclear Strategy. In *The Guardian* [online]. 2013 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z <http://www.theguardian.com/uk-news/2013/aug/14/nato-blow-snp-nuclear-strategy>.
- [27] *Scotland Analysis: Defence*, ref. 23, s. 11.
- [28] *The Defence Implications of Possible Scottish Independence*, ref. 11, s. 6.
- [29] FLEMING, Colin M. - GEBHARD, Carmen, ref. 15, s. 315.
- [30] *Scotland Analysis: Defence*, ref. 23, s. 10.

Celosvětové válečné konflikty vždycky byly, jsou a budou. Myslíte si, že je možné, že se takového konfliktu my, naše generace, generace, které přijdou po nás, nedočkáme? Že je budeme umět vyřešit mírovými prostředky?

Jakkoli to zní od vojáka divně, chtěl bych věřit tomu, že NATO bude jen vojenským odstrašujícím prvkem, aby k něčemu takovému nedošlo. Ale na druhou stranu jak jsme měli možnost vidět teď poměrně nedaleko od našich hranic, třeba na Ukrajině se vede konvenční válka se všemi hrůzami a ztrátami na životech. Myslím, že ještě zdaleka nejsme v době, kdy bychom mohli úplně vyloučit hrozbu takového konfliktu, ve světě je těch důkazů celá řada. I proto považuji za důležité, abychom mu byli připraveni čelit.

**Armádní generál Ing. Petr Pavel, M.A.,
náčelník Generálního štábu AČR.**

Setkání s hosty, kteří mají co říct, ČRo 2, 4. listopadu 2014.

Dostupné na http://www.rozhlas.cz/dvojka/jejakaje/_zprava/1416408.